

s adatokban gazdag összegzését adja témájának és saját eddigi kutatásainak (*A csehszlovákiai magyar közművelődés alakulása 1918-tól 1945-ig*). Tóth László több éves kutatómunkára támaszkodó tanulmánya (*A csehszlovákiai magyar művelődés kezdetei 1945-1948 között*) végül sikerrel számol le azzal a mítosszal, amely szerint a címben említett évek a hallgatás éveit lettek volna a csehszlovákiai magyar irodalomban.

SZAMOSZEGI ELEMÉR

A Tótkomlói Szlovák Általános Iskola Harmónia kultúrcsoportja

A Szlovák Iskola 1991 augusztusától lényeges szervezeti és tartalmi változásokat vezetett be. Elsődleges feladatának tekinti a szlovák nyelv maximális elsajátítását a 8. osztály végére, ez a folyamat nyelvvizsgálóval zárulna (C-középfokúval).

A szlovák nyelv tanítását új módszerekkel, tankönyvekkel, kiegészítő anyagokkal kezdtük meg.

Másik fontos feladat a magyarországi általános iskolák tanterveinek elsajátítása, hogy tanítványaink továbbtanulását segítsük.

Iskolánk évek óta beiskolázási gondokkal küszködött, ezért új utakat is kellett keresnünk. Meggyőződésünk, hogy az anyanyelv ápolása, a hagyományok gyűjtése, továbbadása, megőrzése elsősorban az érzelmek mozgósításával lehetséges. Törekedni kell a kettős identitás ébren tartására, a nemzetiség félelem nélküli vállalására. Ehhez meg kellett nyerni több generációt, de a község vezetőit, az önkormányzati testületeket is. A hozzáknak hasonló nemzetiségi iskolák mindig szenvedtek a „kisebbség”-re jellemző nehézségektől, gondoktól. Ahhoz, hogy ez a maroknyi ember megtartsa azt, amit még lehet, nem többet, hanem egészen mást kell nyújtani nekik, mint egy magyar általános iskola a tanulóinak. Véleményünk szerint az iskolában megszerezhető tudás mellett a kultúra az a terület, mely olyan érzelmeket kavart föl az emberekben, hogy vállalják érte a máságot. Vállalják, hogy Magyarország polgárai, az itteni törvények szellemében élnek és dolgoznak. Ugyanakkor azt is vállalják, hogy gyökereikkel egy másik közösséghez, a szlováksághoz is tartoznak.

Kötelességünk mindkét nép múltját ismerni. Ami a nehezebb: ébren tartani az elmúltot, továbbadni és megőrizni a szlovák hagyományokat. Ez a mi iskolánk feladata is.

1991. szeptember 1-én megalakítottuk a Harmónia kultúrcsoportot, meghatározott céllal, a gyermekek igényeinek megfelelően, érdeklődési körüket bővítve. Tagja lehet mindenki, aki megéri a szlovák nyelv szépségét, a szlovák zene, néptánc, népijáték, a szó erejét, és vállalja a tárgyi emlékek kutatását is. Az akkori 116 gyermekből 90 fő lett tagja a csoportnak. Azóta 2 első osztályunk indult, s ők is lehetőséget kaptak, hogy bekapcsolódjanak a munkába. Így jelenleg létszámunk 100 fő fölött van.

A Harmónia vezetését lelkes pedagógusok végzik, és minden pedagógus a sajátjának érzi a csoportot. Több fő – a közösségekben élő szlovák ember, szlovákuul jól beszélő, gyermekszerető – is segíti munkánkat, rájuk is mindig számíthatnak.

Fő feladat: a közösségekben fellelhető dalok, táncok, népi játékok, színdarabok, valamint ruhák, kiegészítők, népi hangszerek megismerése; ezek átdolgozása, illetve eredetiben megtanulásuk, előadások a lehető legtöbb szlovák lakta településen, de magyar környezetben is. Valamint szlovákiai művek ismerete, betanulása.

Cél: Évről évre új, 2-3 órás egész estét betöltő műsor betanulása és bemutatása.

Nagyon fontos, hogy az előkészítő munka, a próbák, és a műsor is tiszta szlovák nyelven folyjon.

A Harmónia kultúrcsoport több részre tagozódik, a gyerekek tehetsége és a sokoldalúság érdekében. Legnépesebb a több korosztályos néptánc csoport. Az 1-2-3. osztályban a néptánc órák heti egy alkalommal a délutáni iskolaothon keretein belül órarendbe

épülnek. A legkisebbek népi játékokat tanulnak, egy év alatt 4-5 zenés, táncos, szöveges darabot.

Külön csoportban dolgoznak a felső tagozatos lányok és fiúk, de közös páros táncuk is van. Műsorukon 5 tánc szerepel. Ők már magas szinten végzik ezt a tevékenységet. Közülük körülbelül harmincan már második éve vesznek részt Battonyán, a Magyarországi Szlovák Szövetség által is támogatott néptánc-táborban, ahol a mi tanulóink voltak a legtöbben. A múlt tanév végén egy hétig szlovák koreográfus is segítette munkánkat, s ez meg is látszik a gyerekek mozgáskultúráján.

Táncaikkal nagy sikert aratnak mindenhol; eredeti motívomukkal összeállított „komlói marsukat” minden alkalommal a közönség vastapsa kíséri.

Jelenlegi csoportvezetőnk – *Krátkyné Laukó Zsuzsa* – C kategóriás néptáncoktató tanfolyamon vesz részt. Tudásával tovább fogja erősíteni a csoportot.

Másik csoportja a Harmónia kultúrcsoportnak az énekkar. Énekkari csoportjaink több szülőmben énekliek a helyi és más szlovák dalokat. A zenei kíséretét pedagógusok adják. A zene oktatása során merült fel az igény a hangszeres kíséretre is. Műsorainkat hegedűvel is kíséri egy-két tanuló.

Egy éve működik a csoporton belül a citerazenekar. Vezetője a Művelődési Központ citerazenekarának tagja. A Harmónia citerások a nyáron Szarvason vettek részt egyhetes táborban. Itt merült fel az igény arra, hogy megalakítsuk a mandolin-csoportot is. Ez a csoport most kezdte meg működését, reméljük, ők is sikeresek lesznek.

Nagy létszámú a színjátszók csoportja is. Ezen belül felső és alsó tagozatosok, vers- és prózamondók is dolgoznak. A felső tagozaton két darabot tanultak be egy év alatt, Ján Botto Jánosik-feldolgozását és egy modern szlovák darabot. A kicsik állatmeséket tudnak, illetve a szlovák népmesekincsből válogatnak.

Az első háromórás műsor november 20-ára készült el, s Örménykúton volt a bemutatója. Ott is van szlovák nyelvoktatás, úgy érezzük, nagy szeretettel fogadtak bennünket.

A következő fellépésünk Tótkomlóson volt, december 22-én, karácsonyi műsor keretében. Itt mutattuk be az eddig tanultakat és műsorunkkal megköszöntük mindenkinek a segítségét, mellyel hozzájárultak ehhez a hagyományápoló tevékenységhez. Ezeket a karácsonyi esteket hagyományossá szeretnénk tenni. Ugyancsak decemberben vettünk részt a Néptánc-antológián Budapesten, a felsős néptáncosokkal. Itt is elégedettek voltak a csoport szereplésével.

Az év folyamán Maglódon szerepeltünk, egy iskola meghívására. Kétsopronban, Pitvaroson, Eleken szlovák nemzetiségi napon vettünk részt. Legnagyobb élményünk, hogy eljutottunk Romániába, Biharba, az ottani szlovákság közé. Megismerhettünk egy még érintetlen vidéket, a tiszta szlovák nyelvet, és az ottani embereket. Legszebb sikerünk is ehhez a fellépéshez fűződik.

Részt vettünk Tótkomlóson, Mezőkovácsházán nyugdíjas találkozón, helyben több külföldi és magyar vendég fogadásán.

Úgy gondoljuk, ezek a műsorok a gyerekek érzelmeit gazdagítják; szlovák szókincsük gazdagodik. Közel kerülnek elhatározott feladatainkhoz. Azzal pedig, hogy több helyre is elviszük a tanultakat, terjesztjük is a szlovák kultúrát, példát is mutatunk. Sok helyen mondták el, hogy szívesen fognának ők is ilyen csoport létrehozásához, hiszen az ott élő kis számú szlovákságot csak így lehet összefogni.

Gyerekeink megtanulták tisztelni az ősi szót és kultúrát, megtanultak kulturáltan fellépni, egymásnak segíteni, megértették céljukat. Büszkéek arra, hogy egy egyedi, különleges iskolában, egy speciális csoport tagjai.

Ennek az ügynek egyre több embert sikerült megnyerni, bár vannak olyanok, akik a kulturális tevékenységet csak felesleges magamutogatásnak tartják. Ezek az elmarasztaló vélemények nem vehetik el kedvünket a munkától. Többen vannak ugyanis azok, akik erkölcsileg vagy éppen anyagilag is támogatnak bennünket. Elsősorban a községi önkormányzat, a polgármester, a képviselőtestület néhány tagja, a Magyarországi Szlovák Szövetsége és helyi szervezete, az Etnikai és Kisebbségi Hivatal, a Művelődési Minisztérium, a Lakitelek és az Eötvös Alapítvány, helyi vállalkozók és üzemek.

A támogatások tették lehetővé, hogy a közel 100 fő részére ruhákat, cipőket, csizmákat tudtunk venni; ezeket eredeti anyagból próbáltuk elkészíteni, a hagyomány szerint. Több

hangszert – 10 citerát, 10 mandolint, szintetizátort – vettünk, megoldottuk a csoport egyéni erősítését is. Utazásainkat is javarészt alapítványi pénzből fedeztük. Vállalkozói támogatással szép emblémát készítettünk, és alapító tagjainkat nagy méretű fotón örökítettük meg.

Az új tanév során új feladatok végrehajtásához kezdtünk. Nagy vállalkozásunk lesz az úgynevezett „Komlósska veselica”, a „Komlósi multság” összeállítása, és a „Priadky”, a „Fonó” színpadra állítása. Decemberben ismét antológián vettünk részt. Januárban pedig a teaesten – egész estét betöltő kultúrműsort adunk szülőknek, érdeklődőknek.

Csoportunk tevékenysége folyamatos. A próbák mindig csak délután, a tanítási idő és a napközi, valamint az iskolaotthon befejezése után kezdődnek. Fellépések előtt hétféleken próbálnak, illetve készülnek a gyerekek.

Terveink között szerepel egy szlovákiai turné, valamint egy svédországi utazás, melyet eddig pénzügyi nehézségek miatt nem tudtunk megvalósítani.

Összegezve: Azok a pedagógusok, akik itt maradtak – ebben a kis szlovák faluban, – tenni akarnak és tesznek is – az itt maradt szlovákokért, múltjuk emlékeinek megőrzéséért.

LEHOCZKI ISTVÁNNÉ

A terényi nemzetiségi munkáról

Terény Nógrád megyében, Balassagyarmattól 20 km-re lévő piciny település. Lakosainak száma 527 fő. Összetétele fele részben szlovák nemzetiségű, evangélikus vallású, fele részben magyar, katolikus vallású. Mindkét felekezetnek temploma van. Egy cigány család telepedett le a faluban kb. 30 éve, azok leszármazottjai jelenleg a lakosság 2-3%-a.

A szlovákok a felvidékről jöttek, Árva megyéből, a Morva folyó környékéről.

A terényi szlovákság népszámlálásokon, statisztikai adatszolgáltatás idején már magyarnak vallja magát, de nyelvét, kultúráját, vallását a mai napig is megtartotta.

A falu összetételében a vegyes házasságok miatt már nehezen lehetne kibogozni, ki volt az eredeti szlovák, csupán a vallás, és a családnevek utalnak rá (*Oczot, Bujnyik, Kusnyár, Brozsó* stb.) hogy ezek a családok szlovák eredetűek. 1960-ig volt szlovák nyelvoktatás az iskolában. Ebben az időszakban a szlovák családok, a generációk egymás között csak szlovákul beszéltek. Volt olyan gyerek, aki óvodába kerülve nem értett és nem beszélt magyarul. (1968) Ma már csak az idősebb korosztály beszéli a nyelvet, nem az irodalmi szlovákok.

Az iskola körzetesítésével, mivel olyan faluba, Szandára körzetesítették be, amely nem nemzetiségi falu, a szlovák nyelv oktatása megszűnt. Idekerülésünk után azon munkálkodtunk, hogyan lehetne ismét bevezetni a szlovák nemzetiségi nyelv tanítását.

1983-tól az óvodában, majd folyamatosan az iskola alsótagozatos osztályaiban is sikerült tanítási óra kereteiben beindítani a szlovák órákat. Olyan sikere volt, hogy nemcsak a nemzetiségi, de a magyar származású szülők is igényelték gyermekeik szlovák nyelvi oktatását. Ezzel a 4. osztályig megoldódott a nemzetiségi nyelvoktatás.

1992. januárjától lehetőségük volt a szülőknek, hogy a hasonló nemzetiségi összetételű Szügy községbe járassák a gyerekeket felsőtagozatba. Így, aki igényli, folytathatja anyanyelvének tanulását.

1964 után fedeztük fel, hogy milyen gazdag a falu szokásvilága. Így kezdtük el gyűjteni előbb csak a használati eszközöket, majd a népdalokat, magyart, szlovákokat egyaránt, és később a szokásokat, szokásdalokat. Felelevenítettük a farsangi szokásokat, amelyhez magyar és szlovák szokásdalokat is találtunk. A fiúk örömmel tanulták meg az idősebbektől a koledáló táncot, a lányok boldogan díszítették fel a régi szokásnak megfelelően